

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

NYHETSBREV 2013

KJÆRE GRUNNEIERE, DRIVERE OG LOKAL OG REGIONAL FORVALTNING

I år ble det dessverre ingen nettverkssamling i *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*. Dette henger sammen med at satsingen skal evalueres i år, og dette koster penger. I samråd med Miljøvern-departementet og Landbruks- og matdepartementet besluttet vi derfor å avlyse, for å opprettholde noenlunde tildelingen av midler til tiltak. I stedet for nettverkssamlingen sender vi derfor ut et nyhetsbrev med informasjon til dere som jobber i og med de utvalgte kulturlandskapene. Nyhetsbrevet kan på ingen måte erstatte kontakten og diskusjonene man får på en nettverkssamling. Vi ser derfor frem til en ny samling i 2014 der vi kan møtes, lære og diskutere hverandres løsninger og utfordringer!

Hilsen sekretariatet - Statens landbruksforvaltning, Miljødirektoratet og Riksantikvaren

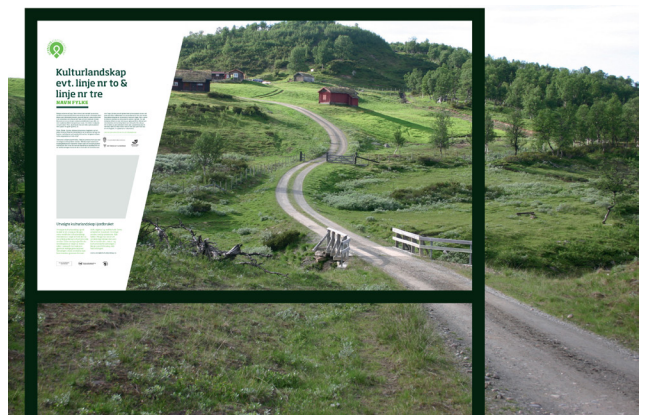
GRAFISK PROFIL ENDELIG KLAR!

I juni ble den grafiske profilen for *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* klar. Profilen består av skrifttyper, fargebruk, hovedlogo (se øverst på denne siden), logo for hvert enkelt område og maler til tre ulike typer skilt. Nødvendige dokumenter er oversendt fylkesmennene. De som ønsker kan derfor starte produksjon av informasjonsskilt.

Det er gitt en ekstra bevilgning til noen av områdene som har meldt ønske om å utarbeide skilt i år. I løpet av høsten vil profildokumentene bli gjort tilgjengelige i Miljødirektoratets profilbank. Dersom det er behov i områdene som ikke dekkes av den utarbeidete profilen, vil vi gjerne få vite om det. Miljødirektoratet har koordineringsansvaret for den grafiske profilen. Kontaktpersoner er Lise Hatten og Hege Husby Talsnes.

NYTT DIREKTORAT

Fra 1. juli i år ble Direktoratet for naturforvaltning slått sammen med Klima- og forurensningsdirektoratet til Miljødirektoratet. Nå består derfor direktorats-samarbeidet om Utvalgte kulturlandskap i jordbruket av Miljødirektoratet, Riksantikvaren og Statens landbruksforvaltning.

Eksempel på bruk av skiltet «Innsyn». Skiltet består av en ramme og en skiltplate med informasjon. Værbestandighet har vært et viktig moment ved valg av endelig skiltutforming. Foto: Karoline Finstad Vold. Montasje: Form til fjells

**Skárfvággi/
Skardalen**

TROMS

Eksempel på lokal logo.

EVALUERING AV SATSINGEN PÅ UTVALGTE KULTURLANDSKAP I JORDBRUKET

Det er nå fem år siden satsingen *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* startet. 22 områder fordelt over hele landet er valgt ut. Partene i jordbruksoppgjøret 2012 besluttet å gjennomføre en ekstern evaluering av administrative elementer rundt satsingen. Østlandsforskning har fått evalueringsoppdraget, som skal gjennomføres i høst. Formålet med evalueringen er blant annet å undersøke om forvaltningsmodellen er hensiktsmessig.

HVA SKAL VI EVALUERE NÅ?

Evalueringen skal vurdere forvaltningsmodellen som ligger i satsingen og transaksjonskostnader knyttet til dette. Fire tema skal belyses:

1. Forvaltning og effektivitet av forvaltningen for satsingen
2. Kostnadseffektivitet
3. Måloppnåelse og effekt av satsingen
4. Forvaltning, mål og effekter for satsingen, i forhold til andre etablerte offentlige tilskuddsordninger i landbruks- og miljøforvaltningen

Dersom det avdekkes svakheter, skal behov og muligheter for forbedringer påpekes. Østlandsforskning skal gi råd for veien videre, med vekt på muligheter for bedre måloppnåelse og forenkling av støtteordningene, forvaltning og organisering. Evalueringen skal ikke omfatte en vurdering av miljøresultater eller miljøeffekter, da dette vurderes å være for tidlig.

SPØRREUNDERSØKELSE

Som en del av metoden vil Østlandsforskning i september/oktober 2013 gjennomføre spørreundersøkelser (anonymisert elektronisk spørreskjema) rettet mot de som jobber med *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*. Det blir en undersøkelse rettet mot grunneiere og drivere og en undersøkelse rettet mot forvaltningen.

Som oppdragsgivere er Statens landbruksforvaltning, Riksantikvaren og Miljødirektoratet opptatt av å få et størst mulig tilfang av opplysninger som kan fortelle hvordan satsingen har virket. Vi er opptatt av at alle typer erfaringer kommer fram, slik at Østlandsforskning får et solid underlag til sin evaluering og kan gi oss råd om videreføringen. Vi oppfordrer derfor alle som får tilsendt spørreundersøkelsen via e-post eller vanlig post om å ta seg tid til å svare. Evalueringsrapporten skal ferdigstilles i løpet av 2013.

NASJONAL KULTURLANDSKAPSPRIS TIL HAUAN GÅRD

Prisen ble overrakt på Hauan gård i Re i Vestfold 26. august av statsråd Trygve Slagsvold Vedum og besto av en gavesjekk på 50 000,- kr samt et innrammet grafisk trykk av kunstneren Hans Normann Dahl.

Foto: Reidun Mangrud, Fylkesmannen i Vestfold

Den nasjonale kulturlandskapsprisen for 2013 ble tildelt Hauan gård v/Preben Fossaas og Anne Kirsti Nilsen. De fikk prisen for sin store og mangfoldige innsats i pleie av kulturlandskapet, samt ivaretagelse og formidling av norsk kulturarv. Hauan gård kombinerer bevaring og synliggjøring av kulturlandskapet med en aktiv og moderne landbruksdrift.

Preben Fossaas er en sentral aktør i Vestfolds utvalgte område, Skjærgården øst for Nøtterøy og Tjøme. Sau fra Hauan gård beiter på flere av øyene i skjærgården. Kulturlandskapet på øyene er flere steder truet av gjengroing, og beitedyr er helt avgjørende for å hindre dette.

Driften på Hauan gård er økologisk produksjon basert på gammalnorsk spelsau som beiter i områder med store verdier knyttet til biologisk mangfold og kulturminner. Juryen legger vekt på «Inn på tunet»-virksomheten med grønt arbeid, der ungdom deltar i både gårdsdriften og kulturlandskapspleie.

Den nasjonale kulturlandskapsprisen er etablert av Norsk Kulturarv og deles ut i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet. Les mer her:

<http://www.fylkesmannen.no/Vestfold/Nyheter/Nasjonale-pris-til-Hauan-gard-i-Re/>

UTVALGTE KULTURLANDSKAP SOM VELLYKKEDE «GRØNNE PARTNERSKAP»

I tidsskriftet UTMARK 1/2013 handlet tre av artiklene om *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*. Forskningsprosjektet Grønt partnerskap har blant annet fulgt utviklingen i de to områdene Skeisnesset i Leka og Nordherad i Vågå. Modellen for Utvalgte kulturlandskap, med skjøtsel basert på frivillige avtaler, er et eksempel på «grønt partnerskap».

En bred artikkel som presenterer hovedfunnene konkluderer med at *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* er egnet til å fremme «helhetsbevaring», herunder samordne natur- og kulturminnevern. Ordningen er tilpasningsdyktig til ulike lokale forhold, og eierne er positive fordi oppmerksomheten rettes mot muligheter og ikke begrensninger. Samtidig er ordningen sårbar fordi en er avhengig av både fortsatt økonomisk satsing fra staten og fortsatt frivillighet og rekruttering fra grunneierne. Langsiktighet i ordningen og fortsatt helhetsgrep er avgjørende for å opprettholde verdiene over tid.

En annen artikkel drøfter de utvalgte områdenes rettslige stilling og mulighetene som ligger i lovverket. Det manglende rettsvernet skaper usikkerhet over tid. Det er viktig at kommunen og sektormyndigheter tar hensyn til statusen som utvalgt område i sin forvaltning (plan- og byggesaker, energisaker, landbrukstiltak mv). *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket* representerer imidlertid tilleggsverdier i forhold til ordinær lovgivning, fordi det er en sektorovergripende ordning, fordi avtalene gir mulighet til å kreve gjennomføring av tiltak og fordi ordningen er en mykere og mer fleksibel form for forvaltning som utløser engasjement og eierskap lokalt.

Les artiklene her: <http://www.utmark.org/>

Valbjør gard, Nordherad, Vågå. Foto: Ragnhild Hoel

Gravrøyser og lyngheier på Skeisnesset, Leka.
Foto: Ragnhild Hoel

FRA SOMMERENS REFOTOGRAFERING

Oskar Puschmann fra Norsk institutt for skog og landskap refotograferer gamle bilder og tar nye i områdene. I etterkant holder han landskapsforedrag både lokalt og regionalt. I sommer har han vært i Skårfvággi/Skardalen i Troms og Engan/Ørnes og Kjelvik i Nordland, og i høst besøker han Bøensætre med plasser i Østfold. Her er et par smakebiter.

I 2010 sto krattskogen tett i dette gamle beitet på Ørnes. Tre år etter er området åpnet og skjøttes gjennom beite. Foto 2010: Arne Farup, Fylkesmannens landbruksavdeling, Nordland. Foto 2013: Oskar Puschmann.

Møkkbanking i Bukta, Innerskardalen i Kåfjord kommune, i 1956. Vi ser fra venstre Ruth Skogmo, Hildur Nilsen, Hansine Hansen, Gerd Skogmo, Eliva Skogmo og Ingrid Skogmo. I 2013 - 57 år etter - rekonstruerer søstrene Ruth, Gerd og Eliva lattermildt motivet. I bakgrunnen blir taket på bygningen satt i stand. Foto 1956: Emma Skogmo. Foto 2013: Oskar Puschmann

NYTT FRA OMRÅDENE

SETERDALENE I BUDALEN, SØR-TRØNDELAG: DAGSEMINAR OM KULTURMINNER, BYGNINGSVERN OG TILSKUDDSMULIGHETER 9. OKTOBER

Blåola i Budalen.
Foto: Finn Damstuen, Sør-Trøndelag fylkeskommune

Nevertekking på Tovmo, 1942 © Trøndelag folkemuseum

Bevaring og bruk av eldre seterbygninger er en viktig del av det utvalgte kulturlandskapet i Budalen. Derfor inviterer Sør-Trøndelag fylkeskommune, i samarbeid med Midtre-Gauldal kommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Norsk Kulturminnefond, til et dagseminar om kulturminner og næring, med spesielt fokus på bygningsvern og tilskuddsmuligheter. Første del av seminaret er rettet mot seterbrukerne i Endal og Budalen, samt administrasjon og politikere i tiliggende kommuner. På slutten av dagen inviteres det til et åpent arrangement for alle som har interesse for bevaring og tradisjonell eller ny bruk av kulturminner.

Se mer her:

<http://www.fylkesmannen.no/Sor-Trondelag/Kurs-og-konferanse/Seminar-om-kulturminner-bygningsvern-og-tilskuddsmuligheter/>

SKJÆRGÅRDEN ØST FOR NØTTERØY OG TJØME, VESTFOLD: GODE OPPLEVELSER I SKJÆRGÅRDSLÅVEN

Låve og høylandsku i solskinn. Foto: Bjerkø gård

På Bjerkøy i Nøtterøyskjærgården er næringsutviklingen i gang. Låven på Bjerkø gård er ferdig innredet med leiligheter og selskaps- og møtelokale. Vertskapet inviterer også til godt besøkte arrangementer - festival, marked og konserter. <http://www.bjerkoegaard.no>

NORDHERAD, OPPLAND: RYDDEGJENGEN I HANDFAST INNSATS I EINERKRATTET

Frå venstre: Kristoffer Odden, Martin Snerle, Omund Valde Sletten, Ørjan Bergdølmo. Foto: Trond Stensby

I utvald kulturlandskap Nordherad har skjøtselstiltak gjeve sysselsetting og verdifull arbeidserfaring for lokal ungdom. Fire ungdommar frå Vågå har gjort ein handfast innsats med rydding av einer og anna kratt. Utstyrt med greinsakser, hanskar og stort pågangsmot har dei frigjort gamle hamnlykkjer til beste for beitedyr og naturmangfald. Med grunnlag i skjøtelsavtaler med gardbrukarane har Nordheradsprosjektet, Vågå kommune og Vågå Avløysarlag i samarbeidd fått til denne ordninga.

GOARAHAT OG SANDVIKSHALVØYA, FINNMARK: FORVALTNINGSPLAN OG KULTURMINNEDAG

Omvisning, kulturminner på Sandvikshalvøya
Foto: Marit Annie Larsen

I Goarahat og Sandvikshalvøya har det i den siste tiden vært stor aktivitet både hos lokalbefolkningen og på forvaltningsnivå. Det har spesielt vært arbeidet med forvaltningsplanen for området, og lokalbefolkningen er aktivt med. 14. september ble det arrangert Kulturminnedag i området, med utstillinger, guidet tur, servering av lokal tradisjonsmat, informasjon om Goarahat og Sandvikshalvøya som utvalgt område samt foredrag om kulturminnene og tradisjonen i området.

SKÁRFVÁGGI/SKARDALEN, TROMS: NYE BROSJYRER

Foto: Jan R Olsen

Gratulerer til bygde- og kulturlaget i Skárfvággi/Skardalen som nettopp har kommet med nye brosjyrer - en om kulturlandskapet, historie, næring og pågående tiltak, en om turstier og stedsnavn.

VANGRØFTDALEN/KJURRUDALEN, HEDMARK OG NORDHERAD, OPPLAND: GRUNNEIERNE UTVEKSLER ERFARINGER

Nyrestaurert løe hos Anne Bjørnerås ved Djupsjøen.
Foto: Karoline Finstad Vold

Lørdag 12. oktober kommer en gruppe grunneiere fra Nordherad på besøk til Vangrøftdalen/Kjurrudalen. Grappa skal møte grunneiere i området og se på ulike tiltak som er gjort etter at området ble valgt ut. Vi skal befare ryddetiltak og vi skal se bygningsrestaurering. Alle grunneiere og rettighetshavere i Vangrøftdalen/Kjurrudalen er velkomne til Kølbu 12. oktober kl 13. Her blir det felles lunsj/middag og god mulighet for å utveksle erfaringer.

Rydding av beite hos Lars Oddvar Ryen på Dalengvollen.
Foto: Karoline Finstad Vold

Påmelding til lunsj/middagen skjer til Berit Siksjo, mob 99 50 39 76 innen 7. oktober. Se hele programmet på <http://www.fylkesmannen.no/UKL>

UTVALGTE KULTURLANDSKAP PÅ FACEBOOK

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket er nå på Facebook. Nono Dimby, rådgiver hos Fylkesmannen i Rogaland, har tatt initiativ til denne siden og står per i dag som administrator.

TA I BRUK SIDEN - GJØR OMRÅDENE KJENT!

Alle oppfordres til å bidra aktivt inn til facebookgruppa. Her kan man for eksempel legge ut faglige innlegg, kommentarer og informasjon om hva som skjer, eller spørre om råd og diskutere. Med tekst og bilder kan man fortelle om små og store hendelser i de utvalgte områdene. Facebook kan også være en flott kanal for å videreformidle de fine kvalitetene og verdiene som finnes i områdene.

Den offisielle siden, *Utvalgte kulturlandskap*, er åpen for alle:

https://www.facebook.com/UtvalgteKulturlandskap?ref=tn_tnmn

I tillegg er det opprettet en facebook-gruppe kun for forvaltningen, dvs. de som jobber som koordinatorene på statlig, fylkes- og kommunenivå:

<https://www.facebook.com/groups/157182444318545/>

Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority

Kontaktperson:

Kari Stuberg
Kari.Stuberg@slf.dep.no
24131078

Kontaktperson:

Lise Hatten
lise.hatten@miljodir.no
41611689

Kontaktperson:

Ragnhild Hoel
rh@ra.no
98202763